

УДК 004.9:378.4

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ІКТ

Шаров С.В., к.пед.н.

e-mail: sergii.sharov@tsatu.edu.ua

Обіход В.Ю., здобувач вищої освіти

e-mail: vlad.obikhod@gmail.com

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра
Моторного

Актуальність та постановка проблеми. У вищій школі за підготовку майбутніх фахівців відповідають викладачі, які повинні підготувати їх до майбутньої професійної діяльності, навчити їх швидко реагувати на зміни в суспільному житті тощо. Водночас, професійна діяльність викладача складається з низки взаємопов'язаних між собою компонентів, зокрема наукової, виховної, методичної та навчальної діяльності. Серед цих складових наукова діяльність викладача займає важливе значення, оскільки дозволяє йому бути обізнаним у сучасних наукових дослідженнях, слідкувати за розвитком галузі тощо. Важливим елементом наукової діяльності викладача є популяризація його наукових здобутків серед академічної спільноти за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всьому їх різноманітті.

Враховуючи актуальність даної теми, мета дослідження полягає в аналізі значення та особливостей наукової діяльності викладачів, висвітленні основних напрямків застосування ІКТ для популяризації наукової діяльності науково-педагогічних працівників.

Основні матеріали дослідження. Важливими складниками професійної діяльності науково-педагогічного працівника є наукова, навчальна та інноваційна діяльність. Наукова діяльність визначається як організована взаємодія науковців (це можуть бути або наукові співробітники, або науково-педагогічні працівники), що спрямована на розвиток суспільства та збагачення культури з використанням знання про всесвіт, людину та види її діяльності. Під час конструктивної взаємодії відбувається безпосередній процес наукової комунікації, що дозволяє викладачу/науковцю ознайомитися з працями відомих дослідників у певній галузі, дізнатися про сучасні розробки у відповідній науковій сфері, здійснити критичний аналіз наукових концепцій тощо. Це сприяє більш ґрунтовному дослідженню проблеми, а також вдосконаленню власної наукової діяльності [7, с. 3].

Для забезпечення ефективної освітньої діяльності на засадах наукових досягнень в певній галузі викладач повинен виконувати комплекс завдань, що полягають у наступному.

1. Здійснення фундаментальних, прикладних та експериментальних досліджень у відповідних наукових галузях, що корелюються зі специфікою діяльності закладу вищої освіти (ЗВО). Будучи невід'ємною складовою професійної діяльності викладачів, наукова діяльність викладача спрямована на творчий науковий пошук, розробку ефективних методик та інноваційних освітніх технологій [4, с. 67].

2. Впровадження власних наукових результатів в освітню практику, розробка навчально-методичних матеріалів, заснованих на сучасних наукових дослідженнях у певній галузі. До результатів науково-педагогічної діяльності науковці відносять функціональні (педагогічні технології та методики, способи організації навчально-виховного процесу, практичні результати наукових

досліджень та ін.) та психологічні (отриманий професійний досвід, сформовані психологічні характеристики викладача, розвинуті здібності наукової діяльності тощо) продукти [10, с. 46]. Інтеграція наукових досягнень та підходів в освітній процес повинна базуватися на актуальних дослідженнях, що забезпечує якісну підготовку майбутніх фахівців [1, с. 20]. В такому випадку вона дозволить підвищити якість підготовки майбутніх фахівців та підготувати їх до сучасного життя.

3. Залучення здобувачів освіти до науково-дослідної роботи, що надає можливість сформувати в них відповідні компетентності. Зокрема, це стосується навичок роботи з науковою інформацією, критичного аналізу та синтезу наукової інформації тощо [2, с. 45]. Результатом наукового керівництва та індивідуальної роботи зі здобувачами вищої освіти є певна кількість здобувачів, здатних для здійснення науково-дослідної роботи, їхні напрацювання у відповідній науковій сфері, зокрема наукові публікації, курсова робота, кваліфікаційна робота тощо [9, с. 229].

4. Підготовка та оприлюднення наукових, науково-популярних матеріалів, заявок на оформлення документів авторського права, патентів, участь у фахових наукових спільнотах, зокрема в редакційних колегіях фахових наукових журналів тощо.

В сучасних умовах для підвищення власної конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг ЗВО впроваджують сучасні технології та інновації, спрямовані на задоволення суспільних потреб щодо підготовки майбутніх фахівців та формування нових наукових знань [4, с. 67]. Зазначена мета досягається за рахунок здійснення наукових досліджень, орієнтованих на вдосконалення освітнього процесу та сталий розвиток, удосконалення науково-методичного забезпечення, підвищення професійної кваліфікації викладачі [6, с. 76], комерціалізацію наукової та навчальної діяльності університетів на рівні виконання міжнародних проєктів тощо. Вищезазначені напрямки діяльності ЗВО беруть участь в рейтинговому оцінюванні ефективності університетів, що використовується на національному та глобальному рівнях. Щорічні рейтингові показники частіше за все виступають у якості індикаторів для оцінки конкурентоспроможності закладу вищої освіти, а їх аналіз надає можливість аналізувати зміни в якості освітніх послуг [8, с. 43].

Важливим показником діяльності ЗВО є рейтинги викладачів, що формуються на основі декількох напрямків діяльності викладача, зокрема наукової, методичної, організаційної діяльності. Водночас, показники ефективності наукової та навчальної діяльності можна відслідкувати за допомогою ІКТ та обчислити за заздалегідь затвердженими методиками.

Ефективним засобом відображення різних видів діяльності викладача, що будуть враховані під час рейтингування, є створення «портфолію викладача». Науковці визначають Е-портфолію викладача як інформаційну систему, що відображає його досягнення та результати діяльності, включаючи наукову роботу, нагороди тощо. Крім того, портфолію як сучасна технологія узагальнення педагогічної діяльності дозволяє не лише систематизувати та презентувати здобутки, але й оцінити діяльність викладача за різними критеріями [12, с. 58]. Портфолію викладача може складатися з таких розділів як досягнення викладача (результати наукової та методичної діяльності), розвиток викладача (підвищення кваліфікації та сертифікати участі в різноманітних заходах), навчально-методичні матеріали тощо [9 с. 233]. Такий зміст Е-портфолію забезпечує зручний доступ до

всіх важливих даних про викладача, дозволяючи ефективно представляти професійні досягнення у науковій та освітній діяльності.

Зараз спостерігається тенденція на розширення переліку результатів наукової праці в наукових соціальних мережах та реферативних базах даних. Наприклад, ефективним інструментом для моніторингу та популяризації наукової діяльності викладача є його науковий профіль у відомих реферативних системах, таких як Web of Science і Scopus. Слід зазначити, що публікація наукових здобутків викладачів у журналах, що індексуються у цих базах даних, забезпечують доступ міжнародної академічної спільноти до українських досліджень. З іншого боку, вітчизняні науковці мають можливість ознайомитися з провідними зарубіжними науковими напрацюваннями та використовувати їх у своїх дослідженнях [5, с. 241].

Якщо використовувати зовнішні спеціалізовані сервіси, такі як ГуглАкадемія, то можна візуалізувати дані через діаграми цитувань та відслідковувати динаміку наукового впливу викладача. Крім того, викладач може порівняти власні показники з результатами колег або науковцями інших закладів вищої освіти [6, с. 78]. Сервіс надає можливість відстежувати цитування своїх робіт, формувати список публікацій, упорядкований за кількістю цитувань, а також аналізувати, хто посилається на ці праці.

Також корисною є наукова платформа ResearchGate, яка дозволяє розміщувати власні наукові роботи, переглядати матеріали інших науковців, спілкуватися з колегами, обмінюватися файлами, брати участь у форумах, методологічних дискусіях і тематичних групах. Такі активності сприяють активній співпраці науковців та впливають на рейтинг науковця в цій системі.

Водночас, науковці наголошують на необхідності створення спеціалізованого онлайн ресурсу для аналізу наукової діяльності викладача. Такий електронний ресурс повинен містити функціональні можливості, що дозволять оптимізувати обробку наукової інформації [3, с. 75]. В цьому аспекті нами була розроблена інформаційна система для збереження та аналізу результатів наукової діяльності викладачів кафедри, що містить загальну інформацію про викладачів, наукові заходи, де він брав участь, його наукові публікації, навчально-методичну літературу (навчальні посібники, підручники тощо). Крім того, інформаційний ресурс може генерувати звіти, що можуть використовуватися завідувачем кафедри для подальшого аналізу результативності професійної діяльності конкретного викладача [11, с. 231]. Наразі програмна розробка знаходиться на стадії тестування та доопрацювання окремих модулів.

Висновки. Отже, наукова діяльність є необхідною складовою професійної діяльності викладача, що дозволяє йому бути в курсі сучасних наукових досліджень, слідкувати за розвитком галузі тощо. Різноманітні показники ефективності наукової та навчальної діяльності викладача можна оприлюднювати за допомогою Е-портфоліо, у спеціалізованих наукових системах та соціальних мережах. Також можна використовувати спеціалізоване програмне забезпечення (інформаційні системи, онлайн ресурси тощо) для аналізу наукової діяльності науково-педагогічного працівника.

Список використаних джерел:

1. Андрощук Л.М. Наукова діяльність кафедри як аспект професійної підготовки майбутніх учителів хореографії в системі хореографічно-педагогічної освіти. *Проблеми освіти: наук.-метод. зб.* 2016. С. 14–21.
2. Бопко І.З. Особливості та проблеми наукової діяльності викладача університету. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія: Педагогічні та психологічні науки. 2014. № 3(72). С.44–52.
3. Вакалюк Т.А., Болотіна В.В. Необхідність розробки онлайн-ресурсу для наукової діяльності співробітників закладів вищої освіти. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Технічні науки. 2022. Том 33(72), № 6. С. 71–76.
4. Койчева Т.І. Наукова діяльність викладачів як передумова підвищення конкурентоспроможності ВНЗ. *Матеріали III Міжнародного конгресу «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (18-21 травня 2017 року, м. Одеса)*. С. 67–68.
5. Колмакова В.О., Шаров С.В. Проблеми індексації публікацій в наукометричних базах даних та способи їх вирішення. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 7. С. 239–246.
6. Коломієць А., Лазаренко Н., Громов Є. Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства. *Освітній простір України*. 2017. № 9. С. 74–80.
7. Мирончук Н.М. Особливості праці викладача вищого навчального закладу в контексті самоорганізації його професійної діяльності. *Проблеми освіти: Наук.-метод. зб.* 2015. № 85. С. 147–151.
8. Морзе Н.В., Буйницька О.П. Система рейтингових показників оцінювання діяльності викладачів сучасних університетів. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова*. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2017. № 19. С. 34–44.
9. Одайник С.Ф. Оцінювання якості роботи викладача закладу вищої освіти як складова системи забезпечення якості освіти. *Педагогічний альманах*. 2018. № 37. С. 229–234.
10. Таможська І.В. Зміст поняття «науково-педагогічна діяльність» в контексті сучасної парадигми освіти. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». 2021. Т. 2. № 22. С. 42–47.
11. Шаров С.В. Розробка довідково-інформаційної системи для аналізу наукової діяльності викладачів кафедри. *Українські студії в європейському контексті*. 2022. № 5. С. 228–237.
12. Шевчук С.С. Електронне портфоліо як інструмент оцінювання рівня професійної компетентності педагога вищої школи. *Імідж сучасного педагога*. 2019. № 5(188). С. 57–63.